Česko

Frankfurtský knižní veletrh
Čestný host 2026

Rybí krev

Kóta 370,5: technická hranice
a její lidské významy

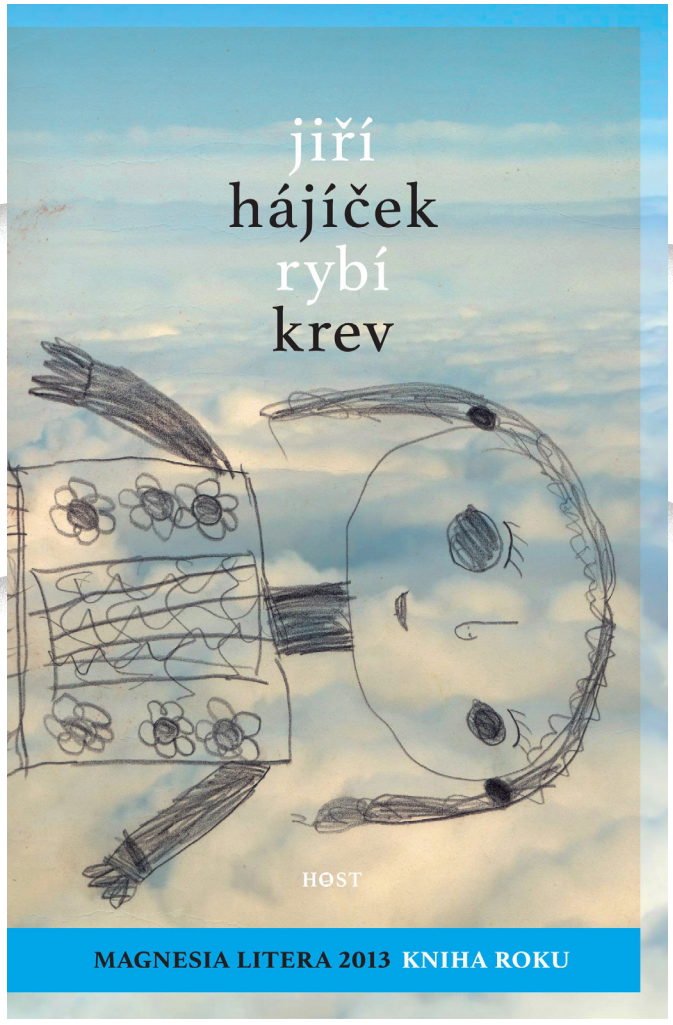

Metodický materiál pro práci
s knihou na SŠ

Tento materiál byl připraven v rámci projektu Czechia 2026 – čestné hostování ČR na Frankfurtském knižním veletrhu.
www.czechia2026.com
Metodické listy pro střední školy a gymnázia zpracovala Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

Vypracovala
Mgr. MgA. Eva Navrátilová, Ph.D.

Redakce
Eva Čechová

Název lekce
Kóta 370,5: technická hranice a její lidské významy

Kniha
HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-639-6.

Anotace knihy
(převzato z webu nakladatelství *Host*): „Románem *Rybí krev* pokračuje Jiří Hájíček ve své linii venkovských próz (povídkový soubor *Dřevěný nůž*, romány *Zloději zelených koní* a *Selský baroko*) a zavádí nás tentokrát na jihočeský venkov přelomu osmdesátých a devadesátých let dvacátého století. Po patnácti letech strávených v cizině se Hana v roce 2008 vrací do polozatopené vesničky na břehu Vltavy, kde vyrůstala, chtěla se vdát a být učitelkou ve zdejší jednotřídce. Ale všechno je jinak — na vylidněné návsi stojí sama. Má však odvahu podívat se zpátky, má odhodlání ptát se sama sebe i lidí, kteří pro ni kdysi mnoho znamenali. Člověk po čtyřicítce si chce udělat pořádek sám v sobě, uzavřít konečně staré záležitosti a bolesti, říká Hana, když se po dlouhých letech setkává s otcem, bratrem a kamarádkami z dětství. Po úspěšném románu *Selský baroko* (Magnesia Litera 2006 za prózu), který tematizoval rozpad tradičního venkova v padesátých letech minulého století, zkoumá autor dál českou vesnici. *Rybí krev* je především příběhem rozpadu jedné rodiny a vesnice za již zcela jiných společenských okolností. Téma vysidlování a bourání obcí, aby na jejich místě mohla stát jaderná elektrárna, se zdá veskrze současné, nevyhnutelné i dnes, kdy je nejistý osud dalších vesnic, například kvůli těžebním limitům v hnědouhelné oblasti severních Čech. *Rybí krev* však není nějakým „zeleným románem“, je to především poutavý lidský příběh tří kamarádek z malé vesnice, které osud rozprášil do světa, příběh, v němž se silně ozývá touha po rodinné soudržnosti, a také příběh o síle lásky a odpuštění.“

Anotace lekce
Lekce k románu Jiřího Hájíčka *Rybí krev* vede žáky k interpretaci literárního textu prostřednictvím jednoho zdánlivě neutrálního technického údaje: kóty 370,5. Žáci nejprve zjišťují, co tento údaj může znamenat, a postupně sledují, jak se v románu proměňuje v hranici mezi domovem a ztrátou, osobní zkušeností a úředním rozhodnutím. Ve skupinové práci čtou vybrané úryvky z různých perspektiv: těch, kterým má voda vzít domov, těch, kteří zůstávají „nad vodou“, i těch, kteří se se ztrátou vyrovnávají odporem nebo přesídlením. Lekce rozvíjí citlivost k literárnímu zobrazení historické události, paměti místa a rozdílných lidských pohledů.

Cílová skupina
Metodika je vhodná pro gymnaziální, lyceální i odborně zaměřené vzdělávání, pokud jsou žáci vedeni k soustředěné práci s literárním úryvkem, k rozlišování perspektiv postav a k uvažování o vztahu mezi literárním textem a širším společenským či historickým kontextem. Předchozí znalost románu Rybí krev není nutná, protože lekce poskytuje základní oporu pro porozumění situaci i vybraným úryvkům. Podle typu školy a ročníku může vyučující více zdůraznit buď dějovou situaci, motiv ztráty domova a prožívání postav, nebo naopak práci s perspektivou a literárním zpracováním skutečné události. Přístup vyučujícího se přizpůsobuje typu školy a ročníku, základní struktura a smysl lekce však zůstávají zachovány.

Časová dotace
45 min.

Klíčová slova
kóta, domov, ztráta domova, úřední rozhodnutí, technický údaj, demonstrace, stěhování, zatopená vesnice, Jaderná elektrárna Temelín, vodní dílo Hněvkovice, jižní Čechy

Cíle lekce
- Žák sleduje, jak se význam kóty 370,5 proměňuje podle toho, z jaké perspektivy je nahlížena a koho se její důsledky bezprostředně dotýkají.
- Žák porovnává osobní, rodinný a společenský rozměr ztráty domova a uvažuje o tom, proč nový byt nemusí nahradit původní místo života.
- Žák si uvědomí, že literární text může skutečnou historickou událost zprostředkovat prostřednictvím konkrétních postav, situací, emocí a detailů každodenního života.
- Žák prostřednictvím skupinové práce porovnává dvě odlišné perspektivy téhož úryvku a podílí se na vytváření vrstevnatějšího porozumění literárně zpracované situaci.
- Žák rozvíjí schopnost stručně a přesně formulovat vlastní porozumění literárnímu textu při společném sdílení, porovnávání perspektiv a návratu ke klíčové otázce hodiny.

Rámcově vzdělávací program
- Lekce je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia (RVP G) v oblasti vzdělávání Český jazyk a literatura, konkrétně v okruhu Literární komunikace. RVP G mezi očekávané výstupy uvádí, že žák *„objasní rozdíly mezi fikčním a reálným světem a vysvětlí, jakým způsobem se reálný svět promítá do literárního textu“ a že „rozliší a specifikuje jednotky vyprávění (časoprostor, vypravěč, postavy) a zhodnotí jejich funkci a účinek na čtenáře“ (RVP G, s. 14)*.

  Tyto výstupy jsou v lekci naplňovány prací s románem, který vychází ze skutečné historické zkušenosti jihočeského prostoru zasaženého stavbou Jaderné elektrárny Temelín a vodního díla Hněvkovice, ale převádí ji do fikčního světa smyšlených postav a konkrétních situací. Žáci sledují, jak se kóta 370,5 proměňuje z technického údaje v hranici mezi tím, co má zůstat, a tím, co má zmizet.

  Současně je rozvíjen výstup, podle něhož žák *„postihne smysl textu, vysvětlí důvody a důsledky různých interpretací téhož textu, porovná je a zhodnotí“ (RVP G, s. 15)*.

  Práce ve skupinách je založena právě na porovnávání různých čtení stejné situace: kóta 370,5 znamená něco jiného pro ty, kterým má voda vzít domov, pro ty, kteří zůstávají nad vodou, pro ty, kteří se snaží ztrátu proměnit v odpor, i pro ty, kteří dostali nový byt, ale ztratili starý svět. Setkání sourozeneckých skupin a následné dvojhlasy v plénu vedou žáky k tomu, aby své závěry neopírali pouze o obecný dojem, ale o konkrétní detaily literárního textu.

- Lekce je zároveň v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro střední odborné vzdělávání (RVP SOŠ) (zde využit RVP pro obor 53–41–M/03) v oblasti Estetické vzdělávání, konkrétně v oddílech Literatura a ostatní druhy umění a Práce s literárním textem. RVP SOŠ vymezuje literární výchovu mimo jiné jako poznávání *„umění jako specifické výpovědi o skutečnosti“ (RVP 53–41–M/03, s. 41)*.

Tento princip tvoří základ lekce: literární text není využíván pouze jako ilustrace historické události, ale jako způsob, jak porozumět konkrétní lidské zkušenosti spojené se ztrátou místa, přesídlením, nejistotou a proměnou vztahů v obci. RVP SOŠ dále uvádí, že žák *„text interpretuje a debatuje o něm“ a „vyjádří vlastní prožitky z recepce daných uměleckých děl“ (RVP 53–41–M/03, s. 41)*.

Tyto výstupy jsou naplňovány společným čtením, skupinovou interpretací, formulováním otázek i závěrečnou reflexí.

- Lekce se přirozeně vztahuje také k průřezovým tématům. V RVP G se dotýká především Osobnostní a sociální výchovy, protože vede žáky k přemýšlení o hodnotě domova, mezilidských vztazích, empatii a rozdílnosti lidských postojů v situaci, která jedny zasahuje bezprostředně a druhé pouze nepřímo. Současně souvisí s Environmentální výchovou a v RVP SOŠ s průřezovým tématem Člověk a životní prostředí, protože otevírá otázku, jak zásah do krajiny proměňuje místní komunitu, paměť i každodenní život. Cílem lekce však není hodnotit jadernou energetiku, ale prostřednictvím literatury promýšlet lidské významy jednoho technického rozhodnutí.

Potřebné pomůcky

vytištěné úryvky z románu, pracovní listy pro skupiny, tabule, křída nebo fixy, psací potřeby pro žáky, papíry nebo sešity na poznámky, čtyři kartičky či papíry s možnými významy kóty 370,5 pro závěrečnou aktivitu

Další možné náměty pro práci s knihou

- V rámci metodiky pro projekt *Czechia 2026* je k dispozici doplňková lekce věnovaná práci s vybranými úryvky z románu Jiřího Hájíčka *Rybí krev (Ztratit víc než dům: domov, důvěra a společná budoucnost)*. Lekce vychází z rozdílu mezi domem jako fyzickým místem a domovem jako prostorem vztahů, paměti, jistoty a sdílené budoucnosti. Žáci prostřednictvím práce v domovských a expertních skupinách postupně rekonstruují příběh Hany a Petra a sledují, jak se zánik vesnice promítá do jejich partnerského vztahu, důvěry i představ o společném životě. Texty tak vedou k otázce, zda člověk při ztrátě domova přichází pouze o konkrétní místo, nebo také o vztahy, jistoty a budoucnost, které si s tímto místem spojoval.

- Další možností je posílit vztah románu ke skutečné historické události, z níž text vychází: k zániku jihočeských vesnic v souvislosti se stavbou jaderné elektrárny Temelín a vodního díla Hněvkovice. Lekce by mohla pracovat nejen s uměleckým textem, ale také s texty neuměleckými, například s dobovými novinovými články, technickými záznamy stavby, úředními dokumenty či vzpomínkami pamětníků. Žáci by mohli porovnávat, jak tutéž událost zachycuje literární příběh a jak ji zpracovávají faktografické nebo administrativní texty.

- Román lze využít také k práci se dvěma časovými rovinami vyprávění. Jedna se odehrává na přelomu 80. a 90. let, tedy v době před stavbou elektrárny, zánikem vesnic a těsně po něm; druhá je zasazena přibližně do roku 2008, kdy se Hana po letech strávených v zahraničí vrací do míst svého dětství a znovu se setkává s rodinou i dávnými přáteli. Lekce by mohla být vystavěna na principu ohlížení se za přelomovou životní událostí a postupného odhalování příběhu, čímž by se zvýraznilo napětí mezi minulostí a návratem.

- Protože je Hana v podstatné části románu zachycena jako velmi mladá dívka na konci střední školy a později během vysokoškolských let, nabízí se akcentovat tematickou linii dospívání, prvních lásek, vztahových nejistot a rozchodů. Tato rovina může být pro žáky středních škol dobře přístupná, protože se dotýká zkušeností, které jsou jim blízké. Práce s románem by se tak mohla zaměřit na to, jak se osobní zrání postavy odehrává v době, kdy se zároveň zásadně proměňuje prostor jejího domova.

- Samostatnou pozornost by bylo možné věnovat také rodinným vztahům. Román zachycuje tísnivou atmosféru Haniny rodiny, výraznou autoritu otce, zranitelnost matky i vzdor bratra. Četba vybraných pasáží by mohla sloužit jako studie jedné rodiny, v níž se postupně odkrývá napětí, mlčení, zranění i odlišné způsoby, jak jednotliví členové reagují na tlak vnějších událostí. Zároveň by bylo možné sledovat, že závěr knihy nepřináší pouze rozklad vztahů, ale také určitou naději na jejich nové, byť křehké složení.

- Zajímavým námětem je i způsob, jakým se k Haně dostávají zprávy o hrozícím vystěhování a zániku domovských míst. Přicházejí často nepřímo, například prostřednictvím dopisů, úředních sdělení nebo zprostředkovaných informací. Právě zde se otevírá silný kontrast mezi chladným a odosobněným jazykem instituce a individuálním osudem člověka, jemuž taková zpráva zásadně promění život. Pro Hanu nejde jen o změnu bydliště, ale o vytržení z kořenů i z budoucnosti, protože se opakovaně objevuje její touha učit v místní jednotřídní škole.

- Román se v některých částech vrací také k traumatu vesnické kolektivizace 50. let. Hanin děda byl odsunut do pohraničí a rodinná pole v jižních Čechách byla zabavena a začleněna do místního JZD. Hana a její otec kolem těchto polí jezdí s vědomím, že kdysi patřila jejich rodině, zatímco po roce 1989 se otevírá otázka restitucí. Tato linie umožňuje ukázat, jak se velké dějiny promítají do malých dějin obyčejných lidí.

- Další možnou linií je tematizace jaderné havárie v Černobylu. Román zachycuje, že se o ní postavy dozvídají opožděně, okrajově a prostřednictvím médií zatížených propagandou. Žáci by mohli porovnat reálnou podobu a následky katastrofy s tím, jak o ní bylo informováno v tehdejším Československu. Nosné je také to, že jižní Čechy leží blízko rakouských hranic a některé informace o skutečné závažnosti havárie se k postavám dostávají až skrze zahraniční vysílání.

- Citlivě by bylo možné pracovat také s linií Haniny touhy po dítěti a s nenaplněním této touhy. Téma neplodnosti zde nemusí být otevíráno jako čistě současné společenské téma, ale jako dlouhodobá lidská zkušenost, která se v různých dobách projevovala různým způsobem. Lekce by v tomto případě musela být vedena velmi opatrně a s ohledem na věk i složení třídy, mohla by však žákům ukázat, jak literární text zachycuje intimní bolest, očekávání, zklamání i tlak představ o naplněném životě.

- Román lze využít také jako příležitost k práci s atmosférou 80. let a její proměnou po roce 1989. Text přináší motivy populární hudby, setkávání u ohně, práce v zemědělství, dobové propagandy, autority komunistické moci i rozdílu mezi tím, co se říká doma a co je možné říci veřejně. V kontrastu s tím se objevuje porevoluční doba 90. let, první demonstrace, možnost

veřejně projevit názor a naděje spojená se společenskou změnou. Žáci by mohli sledovat, jak se proměna doby odráží v každodennosti postav.

- Samostatně by bylo možné sledovat také vztahy několika Haniných kamarádek, které spojovalo mládí prožité na jedné škole a ve stejném prostředí. Zpočátku mají podobné výchozí podmínky, ale rozhodnutí o zničení jejich domovů je postupně rozptýlí do různých míst, vztahů, profesí a životních drah. Lekce by mohla pracovat s otázkou, jak společná minulost formuje přátelství i po dlouhém odloučení a jak se někdejší blízkost může po letech znovu obnovit, přestože se životy jednotlivých postav výrazně proměnily.

Evokace
(celkem cca 7 min.)

Co znamená kóta 370,5? (7 min.)

Vyučující napíše na tabuli nebo promítne výraz:

- *kóta 370,5*

Žáci krátce navrhují, co by tento údaj mohl znamenat. Vyučující může jejich návrhy zapisovat na tabuli, ale zatím význam pojmu nevysvětluje.

Vyučující zadá podnět:

Co podle vás může označovat slovo kóta?
Kde by se s takovým údajem člověk mohl setkat?

Poté vyučující rozdá, promítne nebo nahlas přečte **úryvek č. 1** z románu *Rybí krev*. V úryvku se postavy dozvídají, že byla stanovena hranice, kam až bude sahat voda. Samy však zatím přesně nevědí, co údaj kóta 370,5 znamená.

Žáci po přečtení krátce odpovídají:

- *Co se postavy z úryvku dozvídají a čemu zatím nerozumějí?*
- *O čem by podle úryvku mohla kóta 370,5 rozhodovat?*

Vyučující poté stručně vysvětlí, že kóta je výškový údaj v mapě. V tomto případě označuje hranici, kam má vystoupat voda. To, co se ocitne pod touto hranicí, může být zatopeno nebo zničeno; to, co zůstane nad ní, může setrvat.

Následně vyučující stručně představí román *Rybí krev* Jiřího Hájíčka. Uvede, že hlavní postavou je mladá žena Hana, jejíž život je spojen s vesnicí ohroženou zatopením kvůli stavbě přehrady na chlazení jaderné elektrárny. Hana spolu s dalšími lidmi sleduje, jak technické rozhodnutí postupně zasahuje do krajiny, vztahů i lidských životů. Právě kóta 370,5 se pro ni i pro ostatní obyvatele stává hranicí mezi tím, co má zůstat, a tím, co má zmizet.

Vyučující poté přečte nebo promítne předznamenání románu (**úryvek č. 2**):

Ohrožené vesnice nemají v tomto románu jména,
ale skutečně existovaly. Lidé v románu jména mají,
ale jsou to smyšlené postavy.

Vyučující krátce doplní, že žáci budou v hodině sledovat, jak literatura zpracovává skutečnou historickou událost prostřednictvím smyšlených postav a konkrétních situací. V následující části

hodiny budou ve skupinách zkoumat, jak se význam jednoho technického čísla proměňuje podle toho, kdo se na něj dívá.

Společná otázka hodiny:

- *Co všechno může znamenat jedno technické číslo, když se na něj dívají různí lidé?*

Uvědomění (celkem cca 33 min.)

Čtyři pohledy na kótu 370,5 (celkem cca 33 min.)

Vyučující žákům vysvětlí, že budou pracovat ve čtyřech skupinách. Dvě skupiny budou číst **úryvek č. 3**, dvě skupiny **úryvek č. 4**. Každá skupina bude číst přidělený text z jiné perspektivy.

Cílem není obhájit jediný správný názor, ale ukázat, že kóta 370,5 může pro různé lidi znamenat něco jiného. V **úryvku č. 3** se střetává nejistota lidí, kterým hrozí zatopení domova, s pohledem člověka, jehož bydlení v ohrožení není. V **úryvku č. 4** se objevuje kolektivní odpor proti elektrárně, ale také zkušenost lidí, kteří už žijí v náhradním bydlení a zjišťují, že nový byt nemusí nahradit starý svět.

Vyučující může před skupinovou prací promítnout schéma aktivity. Žákům stručně vysvětlí, že dvě dvojice skupin budou pracovat se stejným úryvkem, ale z odlišné perspektivy. Po práci ve skupinách se vždy spojí tzv. sourozenecké skupiny a na závěr vystoupí v plénu jako dvojhlas.

Sourozeneckou skupinou se rozumí skupina, která pracuje se stejným úryvkem, ale sleduje v něm jinou perspektivu. Cílem setkání těchto skupin je porovnat dvě různá čtení téhož textu.

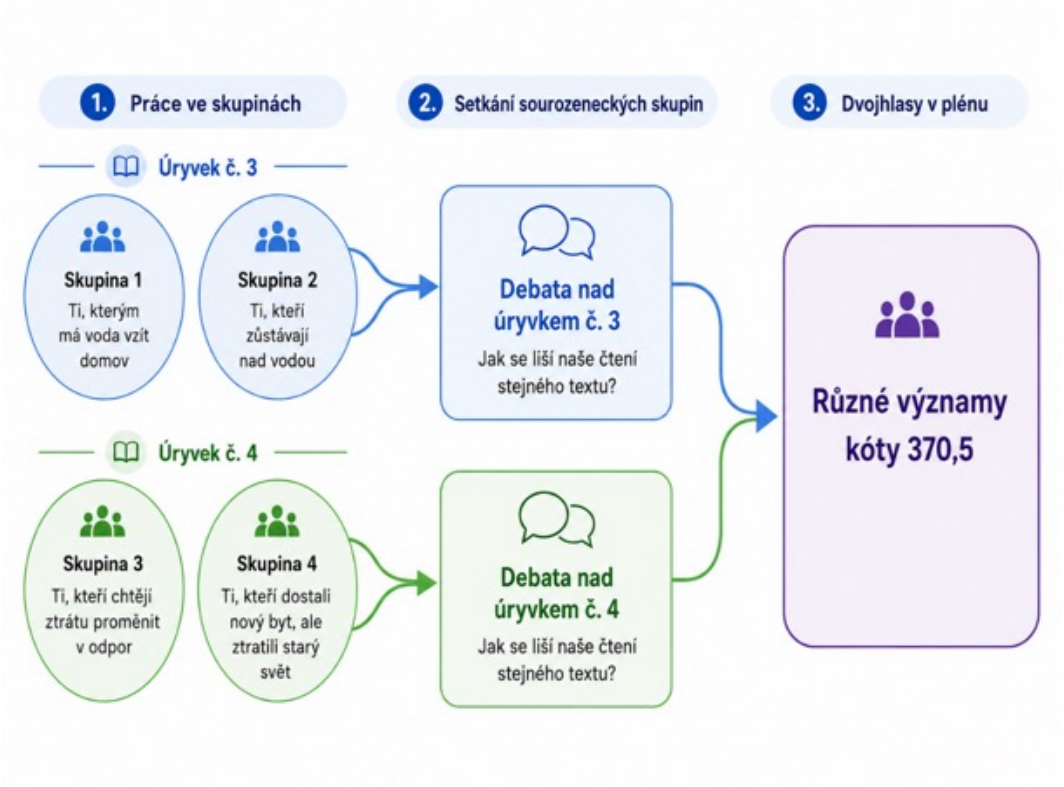

Vyučující hlídá, aby se diskuse nezúžila pouze na obecné hodnocení jaderné energetiky. Cílem hodiny není rozhodnout, zda je elektrárna správná, nebo špatná, ale sledovat, jak román ukazuje různé lidské významy jednoho technického rozhodnutí.

Rozdělení do skupin a zadání práce (cca 2 min.)

Vyučující rozdělí žáky do čtyř skupin a každé skupině předá pracovní list s příslušným úryvkem a zadáním.

Skupiny pracují takto:

- skupina 1 a skupina 2 pracují s úryvkem č. 3;
- skupina 3 a skupina 4 pracují s úryvkem č. 4.

Pokud je ve třídě více žáků, mohou vzniknout dvě paralelní sady skupin, tedy například dvě skupiny č. 1, dvě skupiny č. 2 atd. V takovém případě se při sdílení vybírá vždy jeden výstup za danou perspektivu, případně se skupiny se stejným zadáním nejprve krátce spojí a sjednotí odpověď.

Vyučující žákům připomene, že jejich úkolem není úryvek pouze převyprávět. Mají sledovat, jak se v něm význam kóty 370,5 proměňuje podle zvolené perspektivy.

Práce s úryvky ve skupinách (cca 12 min.)

Každá skupina nejprve přečte přidělený úryvek. Poté společně odpovídá na otázky k textu. Žáci by měli své odpovědi opírat o konkrétní místa v úryvku, nikoli pouze o obecný dojem.

Na závěr každá skupina připraví:

- *jednu otázku pro sourozeneckou skupinu,*
- *tři krátké odpovědi do pléna podle uvedené osnovy.*

Otázka pro sourozeneckou skupinu by neměla ověřovat pouze fakt z textu. Má otevřít rozdíl mezi dvěma pohledy na stejnou situaci. Žáci se mohou ptát na jednání postav, význam konkrétní věty, přehlížený detail nebo rozdíl mezi oběma perspektivami.

Zadání pracovních listů

Skupina 1: Ti, kterým má voda vzít domov

Pracujete s úryvkem č. 3.
Čtěte úryvek se zaměřením na pohled Hany a paní Procházkové. Všímejte si, jak na zprávu o vodě reagují lidé, kterých se možné zatopení týká přímo.

Sourozenecká skupina:
Se stejným úryvkem pracuje také skupina *Ti, kteří zůstávají nad vodou*. Ta se zaměřuje hlavně na pohled Skopčáka a na situaci lidí, kterých se zatopení nedotkne stejně přímo.

Otázky k textu:

1. *Jak se v úryvku projevuje bezmoc lidí, kteří zatím nevědí, jestli se jejich domov ocitne pod vodou?*

2. *Jaký je rozdíl mezi tím, když někdo o zatopení mluví jako o informaci, a tím, když se tato informace týká jeho vlastního domova?*
3. *Který moment v úryvku podle vás nejvíc ukazuje strach ze ztráty domova, i když postavy přímo neříkají „bojím se“?*

Otázka pro sourozeneckou skupinu:

Vymyslete jednu otázku pro skupinu Ti, kteří zůstávají nad vodou. Otázka se má týkat stejného úryvku, ale má směřovat k jejich pohledu.

Pomoci vám může např. začátek:
- *Proč podle vás Skopčák říká…*
- *Co podle vás Skopčák nebere v úvahu, když…*
- *Jak byste vysvětlili Skopčákovu větu…*

Výstup do pléna:
Připravte si tři krátké odpovědi:

1. *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená především…*
2. *V úryvku to vidíme hlavně ve chvíli, kdy…*
3. *Druhá skupina by podle nás neměla přehlédnout, že…*

Skupina 2: Ti, kteří zůstávají nad vodou

Pracujete s úryvkem č. 3.

Čtěte úryvek se zaměřením na Skopčákův pohled. Sledujte, jak text ukazuje člověka, kterého se zatopení netýká přímo, na rozdíl od Hany nebo paní Procházkové. Pojmenujte, co vidí, co přehlíží a proč může jeho pohled působit tvrdě.

Sourozenecká skupina:
Se stejným úryvkem pracuje také skupina *Ti, kterým má voda vzít domov*. Ta se zaměřuje hlavně na pohled Hany a paní Procházkové a na to, co pro ně znamená ohrožení chalup, zahrad a blízkého okolí.

Otázky k textu:

1. *V čem může Skopčákův způsob řeči působit necitlivě? Najděte konkrétní místo v textu.*
2. *Proč může být pro vztahy v obci nebezpečné, když někoho voda zasáhne přímo a jiného ne?*
3. *Co Skopčák podle vás vidí dobře a co naopak nevidí vůbec?*

Otázka pro sourozeneckou skupinu:
Vymyslete jednu otázku pro skupinu *Ti, kterým má voda vzít domov*. Otázka se má týkat stejného úryvku, ale má směřovat k jejich pohledu.

Pomoci vám může začátek:

- *Proč je podle vás pro Hanu nebo paní Procházkovou důležité…*
- *Co podle vás Hana a paní Procházková cítí, když…*
- *Který detail v úryvku podle vás nejlépe ukazuje…*

Výstup do pléna:
Připravte si tři krátké odpovědi:

1. *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená především…*
2. *V úryvku to vidíme hlavně ve chvíli, kdy…*
3. *Druhá skupina by podle nás neměla přehlédnout, že…*

Skupina 3: Ti, kteří chtějí ztrátu proměnit v odpor

Pracujete s úryvkem č. 4.

Čtěte úryvek se zaměřením na chvíli, kdy se osobní ztráta mění ve společný protest. Sledujte, proč je pro Hanu a ostatní důležité slyšet odpor vyslovený veřejně.

Sourozenecká skupina:
Se stejným úryvkem pracuje také skupina *Ti, kteří dostali nový byt, ale ztratili starý svět*. Ta se zaměřuje hlavně na druhou část úryvku: Annin panelákový byt, přenesené předměty a Haninu potřebu uchovat si starou vesnici v paměti.

Otázky k textu:

1. *Jaká je atmosféra shromáždění ve Starém parku?*
2. *Proč je pro Hanu důležité, že odpor zaznívá veřejně, a ne jen v soukromých rozhovorech?*
3. *Jakou roli v úryvku hraje doba po prvních svobodných volbách?*

Otázka pro sourozeneckou skupinu:
Vymyslete jednu otázku pro skupinu *Ti, kteří dostali nový byt, ale ztratili starý svět*. Otázka se má týkat stejného úryvku, ale má směřovat k jejich pohledu.

Pomoci vám může začátek:

- *Co podle vás znamená, že Hana si v Annině bytě všímá…*
- *Co podle vás nový byt řeší, ale…*
- *Proč podle vás euforie ze shromáždění mizí ve chvíli, kdy…*

Výstup do pléna:
Připravte si tři krátké odpovědi:

1. *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená především…*
2. *V úryvku to vidíme hlavně ve chvíli, kdy…*
3. *Druhá skupina by podle nás neměla přehlédnout, že…*

Skupina 4: Ti, kteří dostali nový byt, ale ztratili starý svět

Pracujete s úryvkem č. 4.

Čtěte úryvek se zaměřením na scénu v Annině panelákovém bytě. Sledujte, co nový byt nahrazuje a co nahradit nedokáže: staré předměty, Haninu reakci na napouštění přehrady i její rozhodnutí už se do vesnice nevrátit.

Sourozenecká skupina:
Se stejným úryvkem pracuje také skupina *Ti, kteří chtějí ztrátu proměnit v odpor*. Ta se zaměřuje hlavně na shromáždění, společný protest, řeč politika a pocit, že ještě lze něco změnit.

Otázky k textu:

1. Čím se liší atmosféra shromáždění od atmosféry v Annině bytě?
2. Proč si Hana všímá právě komody, lampy a obrázku koní?
3. Co z původního domova se v novém bytě už nedá obnovit?

Otázka pro sourozeneckou skupinu:

Vymyslete jednu otázku pro skupinu Ti, kteří chtějí ztrátu proměnit v odpor. Otázka se má týkat stejného úryvku, ale má směřovat k jejich pohledu.

Pomoci vám může začátek:

- Jak podle vás souvisí naděje po listopadu 1989 s...
- Jak byste vysvětlili rozdíl mezi soukromým nesouhlasem a...
- Jak podle vás protest souvisí s pocitem...

Výstup do pléna:
Připravte si tři krátké odpovědi:

1. *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená především...*
2. *V úryvku to vidíme hlavně ve chvíli, kdy...*
3. *Druhá skupina by podle nás neměla přehlédnout, že...*

Setkání sourozeneckých skupin (cca 5 min.)

Po práci ve skupinách se spojí vždy dvě skupiny se stejným úryvkem:

- skupina 1 a skupina 2
- skupina 3 a skupina 4

Nejprve každá skupina jednou větou představí, co pro ni kóta 370,5 znamená. Poté položí sourozenecké skupině připravenou otázku. Odpověď by měla být krátká a měla by vycházet z textu.

Vyučující hlídá, aby se setkání nezměnilo v dlouhou diskusi. Jeho cílem je připravit dvojhlas do pléna a ukázat, že stejný úryvek lze číst ze dvou různých hledisek.

Dvojhlasy v plénu (cca 10 min.)

V plénu vystupují vždy dvě skupiny, které pracovaly se stejným úryvkem. Nejprve promluví skupina 1 a poté skupina 2; následně vyučující krátce pojmenuje rozdíl jejich pohledů. Stejně se postupuje u skupin 3 a 4.

Každá skupina mluví cca jednu minutu a drží se připravené osnovy:

1. *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená především...*
2. *V úryvku to vidíme hlavně ve chvíli, kdy...*
3. *Druhá skupina by podle nás neměla přehlédnout, že...*

Vyučující průběžně zapisuje na tabuli odpovědi skupin na větu: *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená…*

Návrat ke společné otázce hodiny (cca 3 min.)

Po vystoupení všech skupin se vyučující vrátí ke společné otázce hodiny: *Co všechno může znamenat jedno technické číslo, když se na něj dívají různí lidé?*

Reflexe (celkem cca 6 min.)

Čtyři rohy místnosti: Co je kóta 370,5? (6 min.)

Vyučující rozmístí do čtyř rohů místnosti čtyři možné významy kóty 370,5. Může využít významy, které se objevily během skupinové práce a byly zapsány na tabuli.

Žáci se postaví k tomu významu, který jim po práci s úryvky připadá nejdůležitější. Následuje krátké sdílení několika dobrovolných zdůvodnění.

Poté vyučující doplní reálný historický kontext: román *Rybí krev* se inspiruje skutečnými událostmi spojenými se stavbou Jaderné elektrárny Temelín a vodního díla Hněvkovice. Vyučující se tak může vrátit k předznamenání románu a položit závěrečnou otázku:

- *Proč podle vás literatura pracuje se skutečnými událostmi jinak než historická zpráva nebo dokument?*

Poznámka pro vyučujícího

Román *Rybí krev* pracuje s literárně přetvořenou zkušeností jihočeského prostoru zasaženého stavbou Jaderné elektrárny Temelín a vodního díla Hněvkovice. Není třeba žákům v úvodu podrobně vykládat historii stavby. Pro tuto hodinu stačí základní informace, že technické rozhodnutí o stavbě a vodním díle zasáhlo konkrétní obce, krajinu a životy obyvatel.

Podrobnější faktografické doplnění je vhodné až v závěru hodiny, aby nepřebilo práci s literárním textem. Cílem lekce není hodnotit jadernou energetiku, ale sledovat, jak román zobrazuje různé lidské významy jedné hranice v mapě.

Skupina 1: Ti, kterým má voda vzít domov

Pracujete s úryvkem č. 3.

Čtěte úryvek se zaměřením na pohled Hany a paní Procházkové. Všímejte si, jak na zprávu o vodě reagují lidé, kterých se možné zatopení týká přímo.

Sourozenecká skupina:
Se stejným úryvkem pracuje také skupina *Ti, kteří zůstávají nad vodou*. Ta se zaměřuje hlavně na pohled Skopčáka a na situaci lidí, kterých se zatopení nedotkne stejně přímo.

Otázky k textu:

1. *Jak se v úryvku projevuje bezmoc lidí, kteří zatím nevědí, jestli se jejich domov ocitne pod vodou?*
2. *Jaký je rozdíl mezi tím, když někdo o zatopení mluví jako o informaci, a tím, když se tato informace týká jeho vlastního domova?*
3. *Který moment v úryvku podle vás nejvíc ukazuje strach ze ztráty domova, i když postavy přímo neříkají „bojím se“?*

Otázka pro sourozeneckou skupinu:

Vymyslete jednu otázku pro skupinu Ti, kteří zůstávají nad vodou. Otázka se má týkat stejného úryvku, ale má směřovat k jejich pohledu.

Pomoci vám může např. začátek:
- *Proč podle vás Skopčák říká…*
- *Co podle vás Skopčák nebere v úvahu, když…*
- *Jak byste vysvětlili Skopčákovu větu…*

Výstup do pléna:
Připravte si tři krátké odpovědi:

1. *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená především…*
2. *V úryvku to vidíme hlavně ve chvíli, kdy…*
3. *Druhá skupina by podle nás neměla přehlédnout, že…*

Skupina 2: Ti, kteří zůstávají nad vodou

Pracujete s úryvkem č. 3.

Čtěte úryvek se zaměřením na Skopčákův pohled. Sledujte, jak text ukazuje člověka, kterého se zatopení netýká přímo, na rozdíl od Hany nebo paní Procházkové. Pojmenujte, co vidí, co přehlíží a proč může jeho pohled působit tvrdě.

Sourozenecká skupina:
Se stejným úryvkem pracuje také skupina *Ti, kterým má voda vzít domov*. Ta se zaměřuje hlavně na pohled Hany a paní Procházkové a na to, co pro ně znamená ohrožení chalup, zahrad a blízkého okolí.

Otázky k textu:

1. *V čem může Skopčákův způsob řeči působit necitlivě? Najděte konkrétní místo v textu.*
2. *Proč může být pro vztahy v obci nebezpečné, když někoho voda zasáhne přímo a jiného ne?*
3. *Co Skopčák podle vás vidí dobře a co naopak nevidí vůbec?*

Otázka pro sourozeneckou skupinu:
Vymyslete jednu otázku pro skupinu Ti, kterým má voda vzít domov. Otázka se má týkat stejného úryvku, ale má směřovat k jejich pohledu.

Pomoci vám může začátek:

- *Proč je podle vás pro Hanu nebo paní Procházkovou důležité…*
- *Co podle vás Hana a paní Procházková cítí, když…*
- *Který detail v úryvku podle vás nejlépe ukazuje…*

Výstup do pléna:
Připravte si tři krátké odpovědi:

1. *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená především…*
2. *V úryvku to vidíme hlavně ve chvíli, kdy…*
3. *Druhá skupina by podle nás neměla přehlédnout, že…*

Skupina 3: Ti, kteří chtějí ztrátu proměnit v odpor

Pracujete s úryvkem č. 4.

Čtěte úryvek se zaměřením na chvíli, kdy se osobní ztráta mění ve společný protest. Sledujte, proč je pro Hanu a ostatní důležité slyšet odpor vyslovený veřejně.

Sourozenecká skupina:
Se stejným úryvkem pracuje také skupina *Ti, kteří dostali nový byt, ale ztratili starý svět*. Ta se zaměřuje hlavně na druhou část úryvku: Annin panelákový byt, přenesené předměty a Haninu potřebu uchovat si starou vesnici v paměti.

Otázky k textu:

1. *Jaká je atmosféra shromáždění ve Starém parku?*
2. *Proč je pro Hanu důležité, že odpor zaznívá veřejně, a ne jen v soukromých rozhovorech?*
3. *Jakou roli v úryvku hraje doba po prvních svobodných volbách?*

Otázka pro sourozeneckou skupinu:
Vymyslete jednu otázku pro skupinu *Ti, kteří dostali nový byt, ale ztratili starý svět*. Otázka se má týkat stejného úryvku, ale má směřovat k jejich pohledu.

Pomoci vám může začátek:

- *Co podle vás znamená, že Hana si v Annině bytě všímá…*
- *Co podle vás nový byt řeší, ale…*
- *Proč podle vás euforie ze shromáždění mizí ve chvíli, kdy…*

Výstup do pléna:
Připravte si tři krátké odpovědi:

1. *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená především…*
2. *V úryvku to vidíme hlavně ve chvíli, kdy…*
3. *Druhá skupina by podle nás neměla přehlédnout, že…*

Skupina 4: Ti, kteří dostali nový byt, ale ztratili starý svět

Pracujete s úryvkem č. 4.

Čtěte úryvek se zaměřením na scénu v Annině panelákovém bytě. Sledujte, co nový byt nahrazuje a co nahradit nedokáže: staré předměty, Haninu reakci na napouštění přehrady i její rozhodnutí už se do vesnice nevrátit.

Sourozenecká skupina:
Se stejným úryvkem pracuje také skupina *Ti, kteří chtějí ztrátu proměnit v odpor*. Ta se zaměřuje hlavně na shromáždění, společný protest, řeč politika a pocit, že ještě lze něco změnit.

Otázky k textu:

1. Čím se liší atmosféra shromáždění od atmosféry v Annině bytě?
2. Proč si Hana všímá právě komody, lampy a obrázku koní?
3. Co z původního domova se v novém bytě už nedá obnovit?

Otázka pro sourozeneckou skupinu:

Vymyslete jednu otázku pro skupinu Ti, kteří chtějí ztrátu proměnit v odpor. Otázka se má týkat stejného úryvku, ale má směřovat k jejich pohledu.

Pomoci vám může začátek:

- Jak podle vás souvisí naděje po listopadu 1989 s...
- Jak byste vysvětlili rozdíl mezi soukromým nesouhlasem a...
- Jak podle vás protest souvisí s pocitem...

Výstup do pléna:
Připravte si tři krátké odpovědi:

1. *Pro naši skupinu kóta 370,5 znamená především...*
2. *V úryvku to vidíme hlavně ve chvíli, kdy...*
3. *Druhá skupina by podle nás neměla přehlédnout, že...*

Následující úryvky jsou oproti originálním textům zkrácené:

Úryvek č. 1:

Anna stála mlčky nad květinovým záhonem: „Na vejbor prej došel dopis ohledně přehrady.“

Cukla jsem sebou a zaostřila na Annu.

„A co se tam píše, Anno?“

„Stanovili prej tu čáru, kam až bude sahat voda.“

„A kam?“

„Já nevim.“

„Jak to, že nevíš?“

„Prej tam ještě není napsaný, ke kterejm chalupám. Jen to, že hladina stoupne na kótu 370,5.“

„Kóta 370,5? Co to je?“ ozvala se Olina. Podívala se na mě, pak zpátky na Annu.

„Jak to mám vědět?“ pokrčila rameny.

Stály jsme tam chvíli mlčky, trochu přepadlé.

Úryvek č. 2:
Ohrožené vesnice nemají v tomto románu jména, ale skutečně existovaly. Lidé v románu jména mají, ale jsou to smyšlené postavy.

Úryvek č. 3:

„Co jako?“

„Dopis z okresu. Ty nic nevíš, Hanino?“

„Ne,“ polkla jsem sousto a podívala se na Skopčáka a na starou paní.

„Táta ti nic neřek?“ divil se. „A co vy, Procházková? Máte chalupu taky kousek od vody.“

„Co to má bejt za dopis?“ zeptala se tiše a jakoby z povinnosti. Žvýkala chleba a dívala se před sebe. Zpod šátku nad čelem jí vypadávaly pramínky prošedivělých vlasů, růžová ruka rozmáčená horkou vodou teď držela krajíc chleba promazaný máslem.

„Včera večer to ukazoval v hospodě Pepík Štencl. Vždyť tvůj fotr je taky na výboře, ne?“ otočil se ke mně.

Dívala jsem se zaprášeným okýnkem na louku pod lesem, vycházející slunce zalévalo stráň světlem, k nám se dostal jen úzký sloup, nasvěcoval vrstvy prachu na parapetu a pod plechovou skříňkou.

„Vy jste to čet?“ zeptala se znovu paní Procházků.

„Jo. A nebylo to příjemný čtení, Procházková, to vám řeknu. Zábor půdy v katastru obce kvůli vodnímu dílu Hněvkovice, tam psali. Skoro osmnáct hektarů tady přijde pod vodu.“ Díval se po nás, co my na to.

„Ještě se neví, kde bude hladina,“ řekla jsem, „nikdo zatím nic neví.“

Vzpomněla jsem si na tátu, tak tohle byl už třetí dopis. Skopčák se ládoval salámem a ze stáje cinkaly řetízky a bylo slyšet, jak stovka krav přešlapuje a žere krmení ze žlabů.

„Vám to může bejt jedno, Skopale,“ řekla paní Procházků, „vy jste naplavenina, sbalíte se a půjdete zase někam jinam, kde vám dají byt a práci. Ale my tu máme chalupy, zahrady, záhumenky…“

„Já jsem sice naplavenina, jak říkáte, ale vypadá to, že já tu zůstanu a balit se budete vy. K naší bytovce voda nestoupne, jsme vysoko.“

Neřekla už nic, jen mlčky polykala svačinu.

„Jak říká Hanina, zatím nevíme, kam až stoupne hladina. Ale jasný je, že chalupy nejblíž vodě to mají spočítaný. To jste vy, Procházková, stejně jako vy,“ ukázal Skopčák na mě, „vůbec nemluvě o vašem Vencovi, ten je přímo u řeky. Konopků chalupa je vejš, ta tomu asi unikne.“

Seděly jsme obě zaraženě vedle Skopala, který žvanil a žvanil a žvýkal přitom salám.

„Vy tady vzdycháte, Procházková, ale myslíte si, že jenom vy to máte těžký? Já mám ženu v invalidním důchodu a taky mi nikdo nedá nic zadarmo…“

Úryvek č. 4:

Ve Starém parku byla hlava na hlavě, dřevěné otáčivé hlediště místního ochotnického souboru bylo zaplněné do posledního místečka, lidé seděli ještě ve dvou řadách na prknech před prvními lavicemi a další zástupy stály z obou stran kolem hlediště a ještě dál mezi stromy. Nálada byla opravdu jako před dlouho očekávanou premiérou nového divadelního kusu. Přehlédla jsem z horní řady to shromáždění, byli tam všichni sousedé, snad celá ves, kde jsme s Petrem žili. Poznala jsem i některé lidi ze vsí kolem staveniště elektrárny, které byly už dávno vysídlené.

Na pódium přišel špalírem lidí mladý muž, na očích měl kulaté brýle lennonky. Byl to nový ministr přes hospodářství v prozatímní vládě a mluvil o prvních svobodných volbách v Československu, o naději pro všechny a o vyhlídkách naší země. Vlasy měl delší, trochu bohémsky rozevláté. Na sobě manšestrové sako a džíny. Poprvé jsem měla pocit, že politici můžou být jedni z nás. Že k nim můžu přijít a mluvit s nimi. A že je zajímám. V jednom okamžiku se ministr široce rozmáchl a ukázal paží tam, kde byly v dálce vidět chladicí věže rozestavěné elektrárny.

„Chce tu někdo z vás támhlety příšery?“

Ožili jsme, celá naše vesnická enkláva na tvrdých prkenných lavicích hlediště. Cítila jsem to vzrušení, ten pocit zadostiučinění i ze všech sousedů, jako bychom byli propojeni neviditelným lanem, které procházelo našimi dušemi.

„Přejete si, aby vás za humny strašilo tohle sovětský monstrum?“

To, co jsme léta chtěli slyšet, se konečně ozvalo, někdo to vyslovil nahlas, ten někdo měl vliv a kandidoval ve volbách. Rozhodli jsme se hned, naše hlasy byly jeho. Ještě dlouho poté, co se shromáždění rozešlo, jsme postávali pod vysokými listnáči v parku a rozčileně diskutovali.

Rozcházeli jsme se a já si přála, abychom pořád byli takhle spolu, my, kteří jsme zbyli, jejichž chalupy ještě stály, a tudíž jsme ještě měli za co bojovat. Abychom pořád takhle drželi při sobě. Jako v opojení jsem šla s Petrem ruku v ruce za Annou, přidal se pan Tušl, vystoupali jsme do mírného svahu k panelovému sídlišti, kde teď Anna bydlela.

Seděli jsme v polozařízeném panelákovém bytě, poznala jsem malou dřevěnou komodu se třemi šuplíčky, vídala jsem ji v jejich staré chalupě, Anna ji měla po prababičce. Jako by věděla, na co myslím, když jsem ohledávala očima staré známé předměty z minula, lampu, kterou mívala u postele, zarámovaný obrázek koní na pastvině.

„Začali napouštět přehradu, voda stoupla až…“

„Já tam nepojedu,“ přerušila jsem ji, „nikdy už se tam nepodívám.“

Trochu mě to rozmrzelo, nabouralo to mou euforii z předvolebního mítinku, z celého skvělého večera. Do naší vesnice u Vltavy, kde jsme všechno opustili, už se nikdy nevrátím. Chci ji mít v paměti takovou, jaká byla, s řekou v původním korytě, s chalupou strejdy Venci, s kolnou napuštěnou fermeží, se psí boudou a barevnými včelíny na zahradě.